

Верховний
Суд

15
2005 - 2020
РОКІВ

Кодекс
адміністративного
судочинства України

DEUTSCHE STIFTUNG FÜR
INTERNATIONALE RECHTLICHE
ZUSAMMENARBEIT E.V.

Gefördert durch:

Bundesministerium
des Innern, für Bau
und Heimat

aufgrund eines Beschlusses
des Deutschen Bundestages

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

ПРАВО-JUSTICE

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

ЗВІТ за результатами проведення

Міжнародного семінару-практикуму «Юридичні наслідки визнання нормативного акта неконституційним для захисту прав людини в адміністративному судочинстві»

31 липня 2020 року

Учасники

Загальна кількість учасників: 132

❖ Модератор

Мирослава Білак, суддя судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, доктор юридичних наук.

Помічник модератора

Світлана Пилипець, завідувач сектору організаційно-протокольного забезпечення заходів суду секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду.

❖ Доповідачі

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду

Михайло Смокович, Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду України, доктор юридичних наук.

Володимир Кравчук, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, доктор юридичних наук.

Наталія Блажівська, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, кандидат юридичних наук.

Конституційний Суд України

Сергій Головатий, заступник Голови Конституційного Суду України, професор, член Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії), доктор юридичних наук.

Іноземні експерти

Д-р Ларс Брокер, Президент Конституційного суду та Вищого адміністративного суду землі Рейнланд-Пфальц, Німеччина.

Віргіліус Валанчус, суддя Європейського суду загальної юрисдикції, колишній Голова Верховного адміністративного суду Литви.

Ева Вендлер, суддя Федерального адміністративного суду Австрії, відділення у Граці.

Георгій Папуашвілі, Президент Конституційного Суду Грузії у відставці, колишній Міністр юстиції Грузії, професор, доктор права, експерт, колишній член Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії).

Бартош Войцеховські, суддя Фінансової палати Верховного адміністративного суду Польщі, доктор юридичних наук.

Славіца Баніч, суддя Конституційного Суду Хорватії у відставці, колишній заступник члена Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії).

❖ Перекладачі

німецька/українська

Віталій Климченко

Олег Блащук

англійська/українська

Олена Шаповаленко

Сергій Колесник

❖ Аудиторія

№	Ім'я/нікнейм	Організація
1.	Valentyna Rostopira	Українсько-канадський Проєкт підтримки судової реформи (SJRP)
2.	Lubomyr Markevych	Українсько-канадський Проєкт підтримки судової реформи (SJRP)
3.	Oleksandra Baraniuk	менеджер заходів українсько-канадського Проєкту підтримки судової реформи (SJRP)
4.	Yulia Skabovska	Операційний менеджер Програми USAID реформування сектору юстиції «Нове правосуддя»
5.	Anna Adamska - Gallant	Міжнародний головний експерт з питань судової реформи Проєкту ЄС «Право-Justice»
6.	Світлана Майструк	Молодший національний експерт з питань судової реформи Проєкту ЄС «Право-Justice»
7.	Polina Li	Національний експерт з питань судової реформи Проєкту ЄС «Право-Justice»
8.	Polina Kazakevych	Головний національний експерт з електронного правосуддя Проєкту ЄС «ПРАВО-Justice»
9.	Oleksandr Bidnyi	Асистент радника Проєкту ЄС «Право-Justice»
10.	Serhii Marushchenko	Координатор з питань взаємодії з національними інституціями Проєкту Ради Європи "Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень"
11.	Ganna Khrystova	Керівниця Проєкту Ради Європи "Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень"
12.	Анастасія Єліна	Асистентка Проєкту Ради Європи "Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень"
13.	Anastasiia Devos	Асистентка Проєкту Ради Європи в Україні «Підтримка конституційних і правових реформ, конституційне правосуддя та надання допомоги Верховній Раді у проведенні реформ, спрямованих на підвищення її ефективності»
14.	Геннадій Ришков	Юридичний радник Німецького Фонду міжнародного правового співробітництва
15.	Вольфрам Гертіг	Старший менеджер проєктів Німецького фонду міжнародного правового співробітництва
16.	Ханова Раїса	Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, секретар судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів
17.	Рибачук Андрій	Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, секретар судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав
18.	Єзеров Альберт	Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді
19.	Берназюк Ян	Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді
20.	Жук Андрій	Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді
21.	Булка Ольга	Керівник апарату Верховного Суду

22.	Богданюк Наталія	Заступник керівника апарату Верховного Суду–керівник секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
23.	Губар Ліна	Начальник відділу міжнародно-правової взаємодії Верховного Суду
24.	Гусєв Андрій	Начальник відділу інформатизації та захисту інформації (І) управління адміністрування автоматизованих систем та інформаційної безпеки Верховного Суду
25.	Шумило Михайло Миколайович	Заступник керівника правового управління (ІV) департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду
26.	Козловська Людмила	Начальник відділу опрацювання правових позицій касаційних судів та Великої Палати Верховного Суду
27.	Вишнівський Дмитро	Головний спеціаліст відділу інформатизації та захисту інформації (І) управління адміністрування автоматизованих систем та інформаційної безпеки Верховного Суду
28.	Кожевніков Артур	Головний спеціаліст відділу інформатизації та захисту інформації (І) управління адміністрування автоматизованих систем та інформаційної безпеки Верховного Суду
29.	Клімчук Ірина	Головний спеціаліст сектору організаційно-протокольного забезпечення заходів суду секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
30.	Чайка Ольга	Головний спеціаліст відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
31.	Чугуєва Олена	Головний спеціаліст відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
32.	Бабушкіна Наталія	Провідний спеціаліст сектору організаційно-протокольного забезпечення заходів суду секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
33.	Пирогов Владислав	Консультант Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
34.	Ольга Бурдейна	Помічник судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді
35.	Roman Kucher	Секретар судового засідання секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
36.	КАС_конф_зал	Кашпур Ольга – суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді

		<p>Букань Жанна – начальник управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду;</p> <p>Дзігора Єлизавета – начальник відділу аналітичних опрацювань звернень у адміністративних справах правового управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи;</p> <p>Задорожня Галина – науковий консультант відділу забезпечення діяльності голови та заступника голови суду секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду;</p> <p>Мудрак Дарина – головний спеціаліст відділу аналітичних опрацювань звернень у адміністративних справах правового управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи;</p> <p>Гаєвська Галина – головний спеціаліст відділу по роботі зі ЗМІ управління комунікаційної діяльності Верховного Суду</p> <p>Боднар Наталія – помічник судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді</p>
37.	КАС_конф_зал	Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
38.	CCU USER	Конституційний Суд України
39.	CCU USER4	Конституційний Суд України
40.	Vasiliy Bedyk	Науковий консультант судді Конституційного Суду України
41.	Геращенко Ігор	Голова Першого апеляційного адміністративного суду
42.	Арабей Тетяна	Суддя Першого апеляційного адміністративного суду
43.	Перший аас	Перший апеляційний адміністративний суд
44.	Григоров Андрій	Заступник голови Другого апеляційного адміністративного суду
45.	Коваль Марат	Суддя П'ятого апеляційного адміністративного суду
46.	Кравець Олександр	Суддя П'ятого апеляційного адміністративного суду
47.	Кузьмишин Віталій	Голова Сьомого апеляційного адміністративного суду
48.	Зуєва Лариса	Суддя Одеського апеляційного адміністративного суду
49.	Мультян Марина	Суддя Вінницького окружного адміністративного суду
50.	Богоніс Михайло	Суддя Вінницького окружного адміністративного суду
51.	Коренев Андрій	Голова Дніпропетровського окружного адміністративного суду
52.	Ланкевич Андрій	Голова Львівського окружного адміністративного суду
53.	Тихонов Ілля	Суддя Луганського окружного адміністративного суду
54.	Вовченко Оксана	Одеський окружний адміністративний суд
55.	Катаєва Елла	Одеський окружний адміністративний суд
56.	Yanina Hrabova	Головний спеціаліст Одеського окружного

		адміністративного суду
57.	Роїк Мар'яна	Архіваріус Одеського окружного адміністративного суду
58.	Денисенко Вікторія	Секретар судового засідання Одеського окружного адміністративного суду
59.	Одеський окружний адміністративний суд	
60.	Шевяков Ігор	Суддя Полтавського окружного адміністративного суду
61.	Молодецький Роман	Суддя Полтавського окружного адміністративного суду
62.	Дубровна Валентина	Суддя Херсонського окружного адміністративного суду
63.	Салюк Петро	Суддя Хмельницького окружного адміністративного суду
64.	Алійник Любов	Помічник судді Чернігівського окружного адміністративного суду
65.	Баргаміна Наталія	Помічник судді Чернігівського окружного адміністративного суду
66.	Хрущ Тетяна	Помічник судді Чернігівського окружного адміністративного суду
67.	Сухогаров Артем	Суддя Господарського суду Дніпропетровської області
68.	Ясінська Марина	Деражнянський районний суд Хмельницької області
69.	Стефанюк Уляна Іванівна	Заступник директора директорату – начальник Головного управління з питань правосуддя Міністерства юстиції України
70.	Vladislav Fedorenko	Директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту
71.	Калайда Катерина	Головний спеціаліст Міністерства юстиції України
72.	Михайло Цуркан	заступник директора тестологічного центру Національної школи суддів України, суддя ВАСУ у відставці
73.	Терлецький Олександр Олександрович	Викладач - науковий консультант НШСУ (суддя ВСУ у відставці)
74.	Onischenko Nataliya	завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
75.	Антон Монаєнко	Керівник Центру дослідження проблем адміністративної юстиції
76.	Василь Костицький	Академік Національної академії правових наук України, президент Всеукраїнської громадської організації «Асоціація українських правників», доктор юридичних наук, професор кафедри теорії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
77.	Олег Заярний	Доцент кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
78.	Анатолій Берлач	Завідувач кафедри службового та медичного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

79.	Євген Герасименко	Доцент кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
80.	Olena Shompol	Доцент кафедри екологічного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
81.	Ковальчук Тетяна	Завідувачка кафедри екологічного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
82.	Максим Сарнацький	Аспірант кафедри адміністративного права та процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка
83.	Alla Prodan	Аспірантка кафедри адміністративного права та процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка
84.	Іванна Мацелюх	Асистентка кафедри історії права та держави Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
85.	Алла Мельник	Асистентка кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
86.	Савіцька Вікторія	Асистентка кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
87.	Dmitriy Terletskiy	доцент кафедри конституційного права Національного університету «Одеська юридична академія»
88.	Олег Ільницький	Доцент кафедри адміністративного та фінансового права Завідувач кафедри судустрою та прокурорської діяльності Львівського національного університету імені Івана Франка
89.	Natalia Hliborob	Львівський національний університет імені Івана Франка
90.	Ірина Кушнір	Експерт Ради Європи, співзасновник ГО "Український інститут з прав людини"
91.	Mykhailo Savchyn	Професор Ужгородського національного університету, директор Науково-дослідний інститут порівняльного публічного права та міжнародного права Ужгородського національного університету
92.	Юрій Барабаш	Проректор з навчальної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
93.	Лук'янов Дмитро	Завідувач кафедри міжнародного приватного права та порівняльного правознавства Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
94.	Богдан Рогач	Керівник проєктів Всеукраїнської громадської організації "Асоціація адвокатів України"
95.	Iryna Voytyuk	Радник Голови Державної судової адміністрації України
96.	Volodymyr Dikhtiievskyi	Головний спеціаліст Державної служби фінансового моніторингу України
97.	Daniel Bilak	Старший радник ЮФ Кінстеллар

98.	Дожданюк Орест Ігорович	Партнер юридичної фірми «Селепей, Волковецький і Партнери»
99.	Олександра Сєрова	Юрист юридичної фірми «Селепей, Волковецький і Партнери»
100.	Тетяна Лисовець	Старший партнер АК «Соколовський і Партнери»
101.	Марина Чамара	помічник юриста АК «Соколовський і Партнери»
102.	SPLF Meeting	АК «Соколовський і Партнери»
103.	Кантемір Василь	Адвокат
104.	Natasha Ostrukh	
105.	Стригунов Євгеній Анатолійович	
106.	Olha Tsurkan	
107.	Andryhinain	
108.	Zilber Dmitry	
109.	Vasyl Kostytsky	
110.	Сергій	

Питання і відповіді

Зуєва Лариса Євгеніївна:

? Доброго дня, питання до пана Сергія Головатого. як виглядає з його точки зору ситуація з застосуванням ретрореспективної дії в часі рішення КС від 04.12.2018 №11-р/2018 по суддівській заробітній платі- адмін суди відмовляють, посиляючись на ч.1 ст.58 Конституції та ч. 6 ст. 361 КАСУ, а цивільні суди відмовляють у відшкодуванні шкоди, т.я вбачають у цих правовідносинах адміністративну предметну підсудність та закривають провадження у справі. Так чи є в Україні верховенство права, чи воно вибіркове? Чи підлягає на його думку в якийсь із цих способів поновлення прав людини на отримання коштів, які держава не виплатила йому у неконституційний спосіб, що до речі відбувається і зараз....

Баргаміна Наталія Миколаївна:

? Доброго дня, перш за все хочу подякувати за організацію даного заходу з актуальною темою, та маю наступне питання: чи є певне рішення, прийняте КСУ, підставою для поновлення строку звернення до суду за попередні роки, у разі обґрунтування позивачем моменту обізнаності про порушення своїх прав саме з дати прийняття рішення КСУ. Заздалегідь вдячна за відповідь.

! **Михайло Смокович:**

- В залежності від обставин (предмету спору) може бути поважною причиною.

Зуєва Лариса Євгеніївна:

? Питання Смоковичу М.І. Неконституційність закону - це помилка не суду, а держави, що і встановлює КС. Але якщо суд не переглядатиме раніше прийняті рішення за цим законом рішення, то де ж той ефективний захист, зокрема в адміністративному суді, порушених прав та інтересів людей? Як досягнути балансу між поновленням порушених прав та принципом правової визначеності та остаточності та обов'язковості їх виконання?

! **Михайло Смокович:**

- Доброго дня. Такі правила держави. Лише в тих випадках, що я назвав.

Шевяков Ігор Сергійович:

? Доброго дня! У разі впровадження фільтру для ректроактивної дії рішень КСУ за видами порушених прав, чи буде можливим відновлення порушеного права на працю люстрованих осіб вже після відповідного рішення КСУ у разі його винесення? Прохання прокоментувати до Михайла Івановича, якщо його ласка.

! **Михайло Смокович:**

- На мій погляд у разі звернення до суду до винесення рішення КСУ.

? Василь Костицький:

Шановні колеги. Не згоден із суддею С. Головатим, що у нас не має національної традиції. А також, думаю, що важливим залишається питання про межу судової влади. Якщо влада належить суверену – Українському народу, який делегує її Парламенту, то мова має йти про:

- межі судової влади,
- про професійність парламентаріїв
- про відповідальність народу за професійність вибраних у Парламент, який не може підмінятися судом.

Згадаємо присягу у рамках найдавнішого зразка демократії на наших теренах – присягу громадян Херсонесу: «Я буду одностайним щодо порятунку і свободи громадян і не зраджу Херсонес, і буду оберігати все це для херсонеського народу» (Присяга херсонеситів на вірність полісу та демократичному ладу Херсонеса з викладом ідеалів громадянського служіння демократичній державі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-996-521-524-0/11.pdf>). Д.ю.н., проф. Василь Костицький, Президент Асоціації українських правників.

? Олег Ільницький:

Чи не вступає дискусія про вибір між ретроактивністю дії рішень Конституційного Суду та правовою визначеністю у суперечність з концепцією верховенства права на користь верховенства закону. Рішення Конституційного Суду є нічим іншим, як визначення порядку застосування норм Конституції, яка була чинною на момент виникнення спірних правовідносин, а не створення нової норми регулювання спірних правовідносин. Натомість, чинна модель українського судочинства передбачає виконання функцій встановлення чинного нормативно-правового регулювання на підставі норм Конституції як акту вищої юридичної сили будь-яким судом (ст. 7 КАС України, наприклад). Тому, якщо право належить особі у спірних правовідносинах, визнано на рівні чинного конституційного регулювання, але суд по суті спору, який розглядав справу, був "недостатньо уважним" до вирішення цього питання, що виправлено в подальшому рішенням Конституційного Суду, чи може вона бути фактично позбавлена визнаного за нею права через формальні перешкоди відновлення прав?

? Олег Ільницький:

Фактично, Кельзен, який є представником позитивізму і засновником німецької моделі конституційного судочинства закладав модель перспективної дії, ґрунтуючись на загальних вимогах прямої дії нормативно-правових актів. Однак, як відзначив Сергій Петрович, норма Конституції вже є, право, визнане/гарантоване нею вже існувало у спірних правовідносинах. А тому, підлягає судовому захисту кваліфікованими судами, які знають і розуміють зміст конституційного положення - від першої інстанції до конституційного суду. Тому слід судам активніше застосовувати норми Конституції і звертати увагу на заперечення про неконституційність норм законів при розгляді справ. Вимога про встановлення змісту нормативно-правового регулювання як питання, що вирішується при постановленні рішення, стає не просто формальною вимогою назвати норму статті закону, а визначити порядок її застосування у аспекті чинного конституційного порядку.

Шевяков Ігор Сергійович:

Питання до Сергія Петровича, будь-ласка... Сергію Петровичу, чи згодні Ви з твердженням, що неконституційна норма акта є такою внаслідок своєї природи (дефектності, допущеної при її формулюванні в момент написання нової акту), а не стає дефектною внаслідок тільки визнання її такою рішенням КСУ. Тобто КСУ не "дискваліфікує" її, а лише визнає, що вона є дефектною з самого початку свого існування?

Dmitriy Terletskiy:

видається, ці опції не є взаємовиключними?

Василь Костицький:

Шановний Михайло Іванович. Хотів від імені юридичної спільноти висловити вдячність за цей захід. Якщо вважаєте за можливе, готовий розмістити інформацію до 10 або більше сторінок з фото про нього у журналі "Соціологія права" (в МОН по категорії "Б" та в Міжнародному Індекс-Копернікусі включений), у якому ви заст. гол. редактора. З повагою, В. Костицький.

Михайло Смокович:

Згоден!

Євген Герасименко:

Не згоден з окремими твердженнями п. Головатого. В доктрині адміністративного права споконвіку є вчення про дефектність акту через його оспорюваність чи нікчемність. Оспорюваність - не зовсім влучний термін, можливо. Але це не означає відсутність ...

Михайло Смокович:

Згоден.

Євген Герасименко:

Питання щодо превентивної сили рішень Конституційної сили. Якщо законодавець не звертає жодної уваги на рішення конституційного суду (в різний спосіб), чи не означає це відсутність ефективного захисту?

Михайло Смокович:

Думаю, так.

Василь Костицький:

Реалізація закону не може залежати від бажання державного органу чи посадової особи. Якщо у процесуальному законодавстві визначена процедура реалізації норм матеріального права, треба виконувати правові приписи. Погоджуюся із суддею Славцею Баніч.

Михайло Смокович:

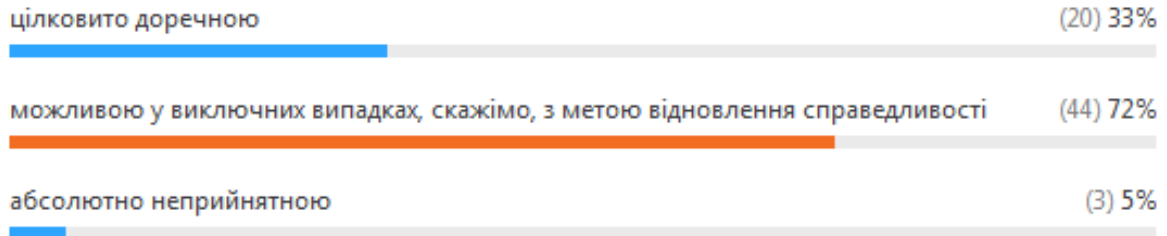
Стаття 361 5 (1) зрозуміла - вона встановлює умову "якщо рішення ще не підлягає виконанню". Ми погоджуємось.

Опитування

Опитування 1.1

Кількість учасників, які взяли участь в опитуванні: 67

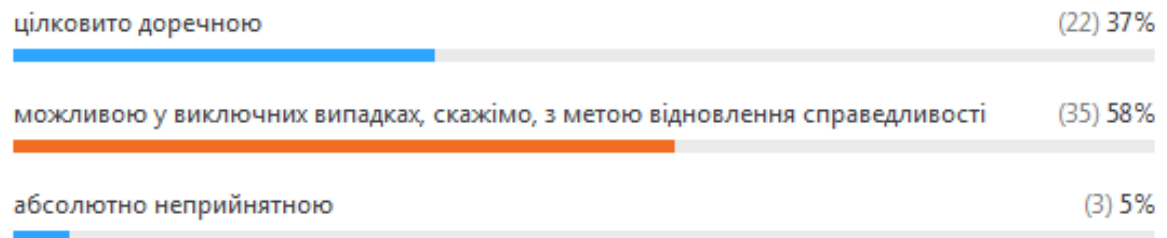
1. Як Ви вважаєте, в Україні ретроспективна дія рішень щодо неконституційності акта для захисту прав людини є:

Опитування 1.2

Кількість учасників, які взяли участь в опитуванні: 60

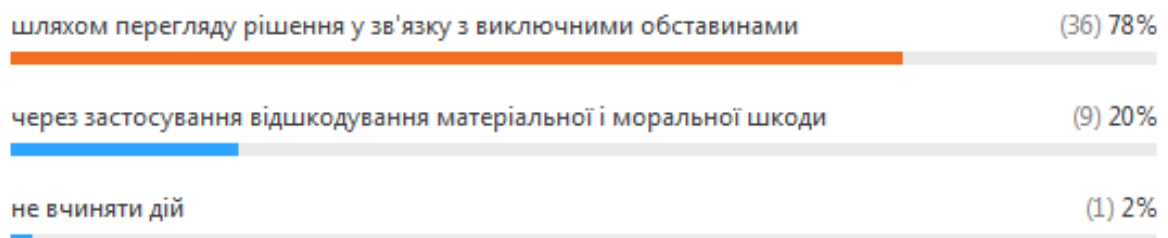
1. Як Ви вважаєте, в Україні ретроспективна дія рішень щодо неконституційності акта для захисту прав людини є:

Опитування 2.1

Кількість учасників, які взяли участь в опитуванні: 46

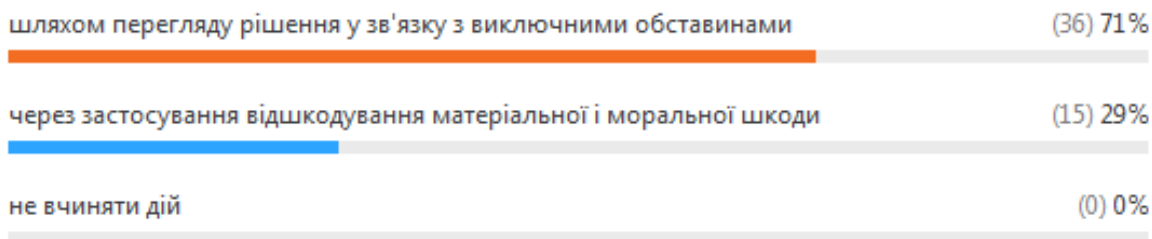
1. Як ви вважаєте, поновлення в правах людини внаслідок застосування неконституційного акта краще здійснити:

Опитування 2.2

Кількість учасників, які взяли участь в опитуванні: 51

1. Як ви вважаєте, поновлення в правах людини внаслідок застосування неконституційного акта краще здійснити:

Технічне супроводження заходу:

Digital Event PRO

digitaleventpro@gmail.com

<https://www.facebook.com/DEPro2020>

DIGITAL
EventPRO